

İLKÖĞRETİMDE NİTELİK SORUNU

Prof. Dr. İhsan TURGUT (*)

"Çiçekler mutlu olur mu?" diye çocuk soruyor. Öğretmeni de, "mutlu olur ya?" diye cevap veriyor. "Peki çiçekler hiç mutsuz olur mu?" diye öğretmeni çocuğa soruyor. O da, "olur ya öğretmenim onları koparırsanız mutsuz olurlar."

Gelişmiş ülkelerde üniversitelerde yalnız çocuk psikolojisi bölümleri değil, aynı zamanda çocuk felsefesi bölümleri açılmaktadır. Hergün de sayıları artmaktadır. Buradan mezun olanlar ilk okullara çocuk felsefesi derslerine girmektedirler. Amaç çocukları düşündürmeye, akıl yürütmeye alıştırmaktadır. Eğitimin işlevi de bu değil midir? Çocuğun zihin ve duygu dünyasını geliştirmek, neden ve sonuç ilişkileri içinde düşündürmeye alıştırmak, yaratıcı yapmak değil midir? İlk ve orta okulda okutulacak yalnız çocuk felsefesi derslerinin değil, aynı zamanda diğer derslerin de (matematik vb...) işlevi bu değil midir? Türkçe, müzik, resim ve beden derslerinin de işlevi, çocuğun duygu dünyasını geliştirip, yaratıcı kılmak için değil midir? Bu nedenle gelişmiş ülkelerde en önemli dersler felsefe, matematik, resim, müzik ve spor gibi derslerdir.

Biz, çocuğun duygu dünyası gelişmeden zihin dünyasına ağır programlar yüklemekteyiz. Çocuğu, tam oyun çağında, oyun araçlarıyla, imgeleme ve spekülasyon gücünü geliştirme çağında, anadolu liseleri için test kitaplarıyla dershanede dershanede, öğretmen öğretmen dolaştırarak yarış atı durumuna sokmaktayız. Bu nedenle tüm eğitim amacından uzaklaşmıyor mu?

Tüm dersler çocuğu daha akıllı, daha yaratıcı yapmak için değil mi? Kişilik sahibi olma, yaratıcı olma, zihin ve duygu dünyalarının, ikisinin birden gelişmesini gerektirmiyor mu? Tüm eğitim, çocuğa yaşama sanatını öğretmek için değil mi?

İlköğretim, genel öğretimin sadece ilk basamağı değil, aynı zamanda yaşam boyu eğitimin ilk basamağıdır. Bugün eğer eğitim sistemimizde önemli sorunlar varsa, insan yetiştirme sorunumuz varsa, ilk öğretimde sorunlar var demektir. İlköğretim diğer tüm öğretimlerden daha önemlidir.

(*) Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

Çünkü, bu yaş ve ondan önceki yaş çocuğun tüm yaşamını belirler...

Bu yaşta çocuğun beyin ve sinir sisteminin en faal, en hareketli olduğu bir dönemdir. Çocuk çocukluğundan beri içine atılmış olduğu bilgiyi bilmek, öğrenmek için, hayatta kalma mücadelesini kazanmak için, yoğun bir çalışma içindedir. Zihin ve duygu olarak... İşte ilk öğretim ilk kez çocukların resmi öğrenimini yapacak, kişilik kazandıracak, yaratıcı yapacaktır. Daha üst kurumlara büyük bir cesaret, şevk ve sevgiye başlamak isteyecektir. Çocukta merak ögesi, düşünme ögesi, aile kurumundan sonra burada gelişecektir. Demokratiklik, laiklik, hoşgörü bu yaşta başlayacaktır. Çevre estetiği bu yaşta verilecektir. Her türlü duyarlılık bu yaşta oluşacaktır. Nitelikli eğitim bu ögeleri de içermektedir. Nitelikli eğitim çocuğu, verilen programların üzerine çıkarmak, onlarda imgeleme ve spekülasyon gücünü arttırmakla mümkün olur. Bu arada çocuğa çevreye uygun programlar hazırlanmalıdır.

Demokratik eğitimi ben iki şekilde anlıyorum. Daha ilk öğretimden itibaren çocuğa derslere ve yönetime katılmasını sağlamaktır. Çocuk merkezde olacak; çeşitli seçenekler çocuklara sunulacak, onlardan istediğini, anne-baba ve öğretmen yardımıyla-rehberliğiyle seçmesini sağlamaktır. Otorite ile çocuk, öğretici ile öğrenci arasındaki boşluk yani otoritenin istedikleriyle, öğrencinin istedikleri arasındaki boşluk ne kadar az ise, o kadar nitelikli ve demokratik bir eğitim olur. Bu da ancak demokratik bir ortamda söz konusu olabilir. Yalnız yerel, ya da ulusal standartlara göre değil, aynı zamanda dünya standartlarına göre yetiştirmiş oluruz. Dünya standartlarına yetişmek, sadece program benzerlikleriyle olmaz, aynı zamanda yönetim ve yaklaşım biçimiyle mümkün olabilir.

Çağdaş eğitimde çocuk-merkezli eğitim budur işte... Biz hâlâ ilk ve orta öğretimde 60-70 kişilik sınıflarda ders yapıyoruz. Hâlâ ikili, üçlü öğretim sürüyor. Hâlâ öğretmenler derslerini konferans ve nasihat biçiminde yapmaktadırlar. Yani merkezde öğretmen var...

Çocuk dolacak bir küp değil, belki de boşalacak ve taşacak bir küp. Öğretmenin görevi, Sokrat'ın görevi gibi ondan fikir doğurmaktır. Çocuk bir çamur, bir mermer, ya da mum parçası değil, o başlı başında bir yaratıktır. Katılım olayı hâlâ bir gizdir; ama çocuğun büyük yeteneklerle doğduğu kesindir.

Tek öğretime mutlaka dönmeli. (Bunun için ülke çapında sağlıklı bir nüfus planlaması şarttır.) Çocuğun geriye kalan zamanını okulda, kampüs atmosferi içinde geçirmelidir. Çocuk, geriye kalan diğer yarım gününü okulda spor, sanat, kültür ve kütüphane faaliyetleriyle geçirmelidir. Bu orta öğretimin de sorunudur. Hele bu yeni ders geçme sisteminde çocuklar, oldukça fazla olan boş vakitlerini sokaklarda, kahvelerde geçirmektedirler.

Çocuk okulda bir kampüs hayatı yaşmalıdır. Bu ilk öğretimden başlamalıdır. Bu öyle bir kampüs olmalıdır ki, çocuk orada dersini yapabilmeli, rehber öğretmeniyle kütüphaneye gidebilmeli, spor yapabilmeli, müzik odasında, resim atölyesinde çalışabilmeli. Tiyatro faaliyetlerine katılabilmelidir.

İlköğretimde de, belki ortaöğretimde de önemli bir sorun daha var... O da veli eğitimi... Veli eğitimi gerçekten önemli bir sorun. Velilerle ilgili olarak, çocukların yaş grubuna göre eğitimi yapılmalıdır. Rehber ve uzman öğretmenler çocuklar kadar velileri de eğitmelidir.

Bir yerde problemlili çocuk varsa, anne-baba problemlidir. Bir okulda problemlili çocuk varsa, öğretmenler ve sistem problemlidir. Velilere, sık sık öğretmen ve uzmanlar tarafından bilgiler verilmeli, seminerler yapılmalıdır. Gerçekten çocuklardaki davranış bozukluklarının çoğu anne-babadan gelmektedir. Aile, ilköğretime hazırlayıcı bir kurum olarak oldukça önemlidir. Eşler arasındaki ilişkiler, eşlerin çocuklarla ilişkileri çocuğun ruh sağlığını oldukça etkilemektedir.

Öğretmenlerin sık sık hizmet içi kurslarıyla, başka yollarla yetiştirilmeleri önemlidir. Özellikle yeni bilgiler, yöntem ve yaklaşım biçimleri üzerinde durmak gerekmektedir. Öğretmenlerimiz ne yazık ki şu ya da bu nedenle kendilerini yenilememektedirler. Çoğu bir gazete dahi okumuyor. Öğretmenlerin çoğu ev hanımı, onlar da ya mutfakta, ya televizyonun karşısında... Beyler de kahvede... Öğretmenler, gerçekten okumuyor ve kendi kendilerini yenilemiyor. Burada sadece onları suçlamıyorum. Burada genel bir sorun var. Bu sorun sadece ekonomik de değil... Bu bir yaklaşım biçimi, bir yöntem sorunudur. Anne-babaların, öğretmenlerin çocuklara ayıracak çok zamanları olmalı; onlar için kendilerini yetiştirmelidirler. Aksi halde, J.J.Rousseau'nun dediği gibi, eğitim zararlı olur. Yararlı olmaktan çok zararlı insanlar yetiştirmiş oluruz. O zaman zorunlu bir öğretim olan ilköğretime de orta ve üniversite öğretime de gerek kalmayacaktır. O zaman doğanın okulu ve doğanın öğretmeni daha yararlı doğa çocukları yetiştirecektir.